

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tissejournal> ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Skills and Values Concepts in Life Science Course Curriculum*¹

 Ayşe Aşkan

MEB Kırşehir Akpınar Dr. Bektaş Türkkani İlkokulu, Türkiye
askanaysem@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-5892-145X

 Bayram Tay, Prof. Dr.

Kırşehir Ahi Evran University, Türkiye
bayramtay@ahievran.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-2466-1527

 Durdane Öztürk, Assist. Prof. Dr., Corresponding Author

Kırşehir Ahi Evran University, Türkiye
durdane.ozturk@ahievran.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-5116-7933

Article Type: Research Article

Received Date: 30.08.2022

Accepted Date: 27.12.2022

Published Date: 31.12.2022

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software

Citation: Aşkan, A., & Tay, B., & Öztürk, D. (2022). Skills and values concepts in life science course curriculum. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (The Journal of International Social Studies Education)*, 4(1), 44-77.

*This study was presented as an oral presentation at the 10th International Symposium on Social Studies Education held in Rize on 9-11 June 2022.

¹This study is generated from the postgraduate thesis of Ayşe Aşkan titled "Skills, Values And Concepts in Life Science Lesson Curriculum", which was conducted under the supervision of Prof. Dr. Bayram Tay and Assist. Prof. Dr. Durdane Öztürk.

Abstract

This study intends to reveal to what extent the Life Science Lesson Curriculum covers the skills and values that children should acquire, and also to depict the use of these skills and values in a comparative manner. In line with this core goal, the objectives, behaviors and achievements in the Life Science Lesson Curriculums have been reviewed with regards to skills and values. Furthermore, to what level these skills and values were covered and their distribution in the curriculums have also been studied. Document analysis method from the qualitative methods is used in this research and the data, which was analyzed and interpreted, is collected from the 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 and 2018 Life Science Lesson Curriculums each of which was considered a document. According to the document analysis related to the skills and values that the 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 and 2018 Life Science Lesson Curriculums cover, all of the 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 and 2018 Life Science Lesson Curriculums include skills and values. 1998, 2005/2009 and 2018 curriculums, each covering 26 skills, are the ones that contain the highest number of skills. The 1968 curriculum, covering only 16 skills, is the one that covers the least skills. When reviewed in terms of Curriculum dimension, the 2018 curriculum, covering 22 values, is found to be the one that covers the highest number of values. The 1926 curriculum, covering only 5 values, is the one that covers the least skills. When skills and values dimensions were reviewed together, it is found that the 2018 curriculum is the most concentrated curriculum among the other Life Science Lesson Curriculums and the 1968 curriculum is found to be the least concentrated one.

Keywords: Life science lesson, curriculum, skills, values.

Extended Summary

Introduction

The Life Science course is one of the courses within the scope of the citizenship education program in Turkey. This course is the first step of the citizenship education program. The Life Science course is a course that helps students develop as a whole in the first years of school. The Life Science course was created with a collective teaching approach, and it was included in the primary school/primary education programs of 1926, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1998, 2005, 2009, 2015, and 2018. This course, which children encounter in the first years of their lives, affects their holistic development. Considering the importance of values and skills teaching in the first years of individuals' lives, it is essential to determine whether these values and skills are included in the Life Science curriculum. In this regard, this study aims to determine whether the skills and values expected to be acquired by students are included in the Life Science curriculum and to comparatively describe the inclusion of skills and values. In this regard, the skills and values aimed to be gained and included in 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, and 2018 Life Science curricula were examined.

Methods

In line with the purpose of the study, a qualitative research approach was adopted and the document review method was used. 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, and 2018 Life Science Course curricula were accepted as documents, and data were collected, analyzed, and interpreted. Wach and Ward (2013) describe document review as a qualitative method used to analyze the written content of documents meticulously and systematically. 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, and 2018 Life Science curricula constituted the data source of the study. The document review process took place in four steps: collecting documents, reviewing documents, querying (understanding) documents, and analyzing data (O'leary, 2004; cited in Özkan, 2019:5). The data of the study were analyzed using MAXQDA 12 software. During the document review process, descriptive

analysis and frequency analysis methods were used to analyze the data. For the sub-problems of the study, the categories were obtained with the MAXODA 12 software under headings using its code system. During the creation of themes and codes, author and another researcher created codes and themes. The categories belonging to the analysis units created by both researchers were compared. The categories of the analysis units formed by both researchers were compared with their own categories.

Results

It has been determined that skills are included in all of the Life Science curricula. In terms of curricula, it was found that the 1998, 2005/2009, and 2018 curricula are the programs that include the most skills, as they include 26 skills. These programs were followed by the 2015 curriculum with 25 skills, the 1948 curriculum with 23 skills, and the 1926, 1936, and 1995 curricula with 20 skills each. The 1968 curriculum is the one with the least skill included, with 19 skills. It was determined that self-knowledge and personal care skills are included in seven programs, critical thinking and balanced nutrition skills are included in six programs, the ability to use Turkish correctly, effectively, and rhetorically is included in five programs, and creative thinking, decision-making, and entrepreneurship skills are included in four programs.

It has been determined that values are included in all of the Life Science curricula. In terms of curricula, it was found that the 2018 curriculum is the program that includes the most values, as it includes 22 values. It was followed by the 2015 curriculum with 18 values. These curricula are followed by 2005/2009 and 1998 programs with 16 values, 1995 with 13 values, 1948 with 11 values, 1968 with 10 values, and 1936 with eight values. The 1926 curriculum was found to be the program with the least value included as it includes only five values. It was determined that the values of responsibility, patriotism, and solidarity were included in all of the Life Science curricula. It was determined that the value of respect is included in eight programs, values of solidarity and friendship are included in seven programs, values of love, openness to innovation, justice, love of nature, and hospitality are included in six programs, values of tolerance, self-confidence, sharing, honesty, truthfulness and aesthetic are included in four programs, values of peace, patience, scientificness, and compassion are included in three programs and the values of trust and industriousness are included in two programs.

Discussion and Conclusion

It was determined that skills are included in all 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, and 2018 Life Science curricula. It was found that the 1998, 2005/2009, and 2018 curricula are the programs that include the most skills, as they include 26 skills. These curricula were followed by the 2015 curriculum with 25 skills included. The fact that the 2005/2009 and 2018 Life Science curricula are the programs that contain the most skills, 26 skills were included in each curriculum, and the 2015 program includes 25 skills can be explained by the fact that these programs were prepared within the framework of a constructivist approach. Koç (2020: 631) stated that the 2018 program has refined content in terms of life skills, and both programs have aspects that are open to improvement in terms of life skills, but the 2009 program is a relatively more competent and functional program. However, all skills that were included in the 2005/2009 and 2018 curricula, except "creative thinking skills", were also included in the 2015 curriculum. Since the 2015 curriculum is also based on a constructivist approach, it is expected to be one of the programs with the most skills included. Güneş (2018:4) stated that the skills approach came to the fore in the 2030 vision of international organizations such as the European Union, United Nations, OECD, and UNESCO. Emphasis is placed on the knowledge, skills,

values, and attitudes to be taught to prepare students for the future. It is emphasized that in the future there will be a transition from an "information society to a skill society". In Turkey, which follows the developments in the world, it has been observed that there has been an increase in the skills aimed to be acquired with the renewed curricula. In addition, it was concluded that the 1998 program was one of the programs that included the most skills with 26 skills. It can be stated that the detailed presentation of target behaviors as content in the 1998 Life Science curriculum made the program one of the curricula that include most skills. However, in a previous study, it was stated that the low number of sentences containing the word "skill" in the 1998 Life Science curriculum was a clue that the program did not focus on skill teaching (Mızıkacı and Şahin, nd: 188). The fact that this description focuses on the concept of "skill" as a word can be considered to be an obstacle to determining the skills which were revealed by this study, in the 1998 curriculum. Hence, in the "principles related to the implementation of the program" section of the 1998 Life Science curriculum, it is stated that the main purpose is to develop knowledge, attitudes, and skills that will enable students to be in harmony with the society they live in (Kocaoluk, 2000:207). It was determined that the 1926, 1936, and 1995 curricula were followed by other curricula including 20 skills each. Dewey's emphasis on learning by doing and experiencing makes skill training significant. In this regard, the 1926 Life Science curriculum can be considered a rich program in terms of skills. Research, observation, and perception of space skills have been the skills that have come to the forefront. Şahin (2009: 404) stated that in the 1926 program, the importance of observation was emphasized, especially in geography subjects, and the importance of the subject of place and time in observation. It was determined that the 1968 Life Science curriculum was the program that included the least skill with 19 skills.

It was determined that values are included in all 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, and 2018 Life Science curricula. In terms of curricula, it was found that the 2018 curriculum is the program that includes the most values, as it includes 22 values. It was followed by the 2015 curriculum with 18 values. These curricula are followed by 2005/2009 and 1998 programs with 15 values, 1995 with 12 values, 1948 with ten values, 1968 with nine values, and 1936 with eight values. The 1926 curriculum was found to be the program with the least value included as it includes only five values. Yaşaroğlu (2018: 731) states that the emphasis on value in the introductory parts of the programs developed in and after 2005 has been increasing, and considers this as an indicator of the importance given to values and values education. In this study, it was determined that 2018, 2015, 2005/2009, and 1998 curricula were the programs that included the most values, respectively. In this regard, it can be stated that the result obtained in this study is in parallel with the evaluation made by Yaşaroğlu (2018).

The order of the Life Science curricula from the highest to the lowest in terms of the values they included quantitatively is as follows: 2018, 2015, 2005/2009, 1998, 1995, 1948, 1968, 1936, and 1926 curricula. If the 1968 curriculum is excluded from this ranking, it can be stated that the number of values included in the curricula has increased gradually from the 1926 curriculum to the 2018 curriculum. It can be stated that social needs are one of the reasons for this situation. Because since 1926, social life in Turkey has transformed from a village-dominated life to an urban-dominated life. According to Işık (2005: 62), the most significant difference that distinguishes the urbanization movements in the 1950-1980 period from the previous period is that the cities grew with the migration from the rural areas to the cities rather than the natural population increase. It is a fact that the migration from the village to the city has changed social life and brought some needs with it. Since there is adherence to traditions and

customs for the village-dominated life, it can be stated that values are gained with an implicit understanding in this life.

It was determined that the values of responsibility, patriotism, and solidarity were included in all Life Science curricula. Responsibility and patriotism are the most common values in the programs, followed by the values of respect, cooperation, love, and tolerance. Demir and Demirhan İşcan (2007: 13) determined that the values of helpfulness, patriotism, love, respect and honesty are the most prevalent in all three themes (My School Excitement, My Unique Home, Yesterday, Today, Tomorrow) within the scope of the 2009 Life Science course, and are discussed both in the learning outcomes in the curriculum and the course and workbooks. Accordingly, it can be stated that the finding obtained regarding the values of respect, cooperation, and love is supported by the result of this study.

This study determined that the values of responsibility, patriotism, respect, cooperation, solidarity, love of nature, hospitality, and compassion were included in the 1936 Life Science curriculum. The study results of Karasu Avcı and Ketenoğlu Kayabaşı (2018) and Yaşaroğlu (2018) also support this result.

This study determined that the values of responsibility, patriotism, respect, cooperation, openness to innovation, solidarity, love of nature, patience, sharing, and hospitality were included in the 1948 Life Science curriculum. The study results of Karasu Avcı and Ketenoğlu Kayabaşı (2018) support the results of this study. This study determined that the values of responsibility, patriotism, respect, cooperation, love, openness to innovation, justice, scientificness, and aesthetics were included in the 1968 Life Science Course curriculum. It can be seen that the findings obtained in this study, which focuses on the programs in general, are similar to the values of love, respect, responsibility, solidarity (helpfulness), patriotism, and democracy (justice) among the findings of Karasu Avcı and Kayabaşı (2018). Yaşaroğlu (2018) determined that the content of the 1968 program included the values of love, respect, and solidarity. It was determined that the values of responsibility, patriotism, respect, helpfulness, love, tolerance, openness to innovation, justice, self-confidence, solidarity, love of nature, sharing, honesty, aesthetics, and hospitality were included in the 1998 Life Science Course curriculum. All of the values determined by Yaşaroğlu (2018) were also determined in this study. It was determined that values of responsibility, patriotism, respect, helpfulness, love, tolerance, justice, self-confidence, solidarity, love of nature, peace, sharing, honesty, integrity, aesthetics, hospitality, and diligence were included in the 2015 Life Science Course curriculum. It can be seen that the findings obtained in this study are similar to the values of love, love of nature, sensitivity (sharing), and responsibility among the findings of Karasu Avcı and Ketenoğlu Kayabaşı (2018).

It was determined that values of responsibility, patriotism, respect, cooperation, love, tolerance, openness to innovation, justice, self-confidence, solidarity, love of nature, peace, patience, sharing, honesty, truthfulness, aesthetics, hospitality, compassion, trust, diligence were included in the 2018 Life Science Course curriculum. It can be seen that the findings obtained in this study are similar to the values of responsibility, love, family values, social values, and national and spiritual values among the findings of Karasu Avcı and Ketenoğlu Kayabaşı (2018).

In summary, it has been concluded that the number of skills included in the Life Science curricula varies between 19 and 27, the mean is 22, and the number of values included in the curricula

varies between 5 and 21, with a mean of 12. Over the years there has been an increase in the inclusion of Values and skills in curricula.

Recommendations

1. In this study, it was determined that a mean of 22 skills and 12 values were included in the Life Science curricula. These mean scores can be considered while developing a new Life Science curriculum. Thus, it can be considered as another criterion in ensuring that the intensity of skills and value is appropriate for the level of the students.

2. This study found that most of the 21st-century skills were included in the Life Science Course curriculum, but there were no "media literacy" and "productivity and accountability" skills. It is recommended that this situation should be taken into account while developing the Life Science curriculum.

3. Studies can be conducted on how and at what level the "skills" and "values" related to the Life Science s curriculum achievements are included in the Life Science textbooks.

4. In this study, Life Science Course curricula were examined. Studies that examine the curriculum of primary school courses (Social Sciences, Turkish, Mathematics, etc.) can also be carried out.

5. The first researcher also serves as a classroom teacher. Within the framework of the thesis topic, she believed that both current and past primary school education programs should be given in undergraduate education. In this regard, providing both current and past primary school curricula in the teacher training process is recommended.

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tissejournal>

ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında Beceriler ve Değerler*

Özet

Bu çalışmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında öğrencilere kazandırılması gereken beceriler ve değerlerin yer alma durumlarının belirlenmesi ve becerilerin ve değerlerin yer alma durumlarının karşılaştırmalı olarak betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan hedef, davranış ve kazanımlar; beceriler ve değerler bakımından incelenmiş olup becerilerin ve değerlerin ne düzeyde yer aldığı ve öğretim programları içerisinde nasıl bir dağılım gösterdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman inceleme yöntemi kullanılmış ve 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları birer doküman olarak kabul edilerek veriler toplanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan ve kazandırılması hedeflenen beceriler ve değerlere ilişkin doküman incelemesi sonuçlarına göre 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının tamamında beceriler ve değerler yer almıştır. 1998, 2005/2009 ve 2018 programları 26'şar beceriyi içermesi bakımından en çok beceriye sahip programlardır. 19 beceri ile 1968 programı en az beceri içeren program olmuştur. 2018 programının 22 değer ile en çok değere sahip program olduğu görülürken 1926 programı 5 değer ile en az değer içeren program olmuştur. Beceri ve değer boyutları birlikte ele alındığında Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından en yoğun programın 2018 programı olduğu, ve en az yoğunluğun 1926 programında olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi dersi, öğretim programı, beceriler, değerler.

Giriş

İnsan doğduğu andan itibaren kendini ve çevresini tanıma ve anlamlandırma gayreti göstermektedir. En nihayetinde insanlığın bu öğrenme süreci 21. yüzyıla kadar ulaşarak devam etmektedir. Bu yüzyılda bireyin hızla gelişen bilim ve teknolojiye ayak uydurabilmesi için sadece bilgiye ulaşması ya da bilmesi değil, aynı zamanda bilgiyi kullanması ve aynı zamanda üretmesi zorunlu bir hal almıştır. Bununla birlikte küreselleşmeye bağlı olarak uluslar kendi vatandaşını yetiştirme ve kendi toplumunu devam ettirme politikasına önem vermeyi artırmaya başlamıştır. Akabinde de uluslar kendi kültürüne uyumlu, ülkesinin vizyonuna ve misyonuna uyumlu “etkin vatandaş” yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Netice itibari ile iyi bir birey ve iyi bir vatandaş olmanın önemi daha da ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de vatandaşlık eğitim programı çerçevesindeki derslerden biri hayat

bilgisi dersidir ve bu ders vatandaşlık eğitim programının ilk halkasını oluşturmaktadır. Hayat bilgisi dersi 1926, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 ilkokul/ilköğretim programlarında yer almış ve toplu öğretim anlayışı ile oluşturulmuştur. Hayat bilgisi dersi, çocuğun kendini bilmesi ve tanınması amacıyla onun anlayışı dikkate alınarak; sosyal bilimler, fen bilimleri, sanat, düşünce ve değerlerle içeriği oluşturulan, küreselleşen dünyada öncelikle iyi bir insan, ardından ulusal bir vatandaş ve nihayet bir dünya vatandaşı olma özellikleri kazandıran, toplu öğretim anlayışından hareketle çocuklara hayatın bilgisini kazandırmaya çalışan vatandaşlık eğitim programının ilk dersi olarak tanımlanmaktadır (Tay, 2017: 6). Hayat bilgisi dersi çocuğun okula başladığı ilk yıllarda onun bir bütün halinde gelişmesini sağlayan bir derstir. Araştırma kapsamında 1926, 1936, 1948, 1968, 1995, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 yıllarındaki programların özelliklerine, hazırlandığı dönemdeki gelişmelere kısaca yer verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

1. 1926 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1920’de Tütkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasının hemen akabinde 3 Mayıs 1920’de Maârif Vekâleti yani Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatını kurmuştur. 1921’de Maârif Kongresi düzenlenmiş ve Atatürk yeni eğitim sisteminin oluşumunda bir eğitim programından bahsetmiştir. 3 Mart 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmış ve okullarda uygulanan programlar üzerinde kapsamlı değişikliklere gidilmiştir (Gözütok, Tarihsiz: 3).

Cumhuriyet’in ilanından sonra ülkemizde eğitim alanında birçok gelişmenin olduğuna tanık olunmaktadır. Bu çerçevede 1924 Anayasası’nda ilköğretimin zorunlu ve parasız olması konusu kanunlaştırılmıştır. Bu gelişmeleri 1924 İlköğretim Mektepler Programlarının yapılması izlemiştir. Atatürk’ün, John Dewey’i Türkiye’ye program çalışmalarına yardımcı olması amacıyla davet etmesiyle 1926 İlkokul Öğretim Programı’nda Hayat Bilgisi dersi, toplu öğretim ilkesinden yola çıkartılmıştır. Bununla birlikte tarih, coğrafya, tabiat, eşya ve yurt bilgisi dersleri 1., 2. ve 3. sınıflar için “Hayat Bilgisi” adı altında toplu hale getirilmiştir (Ata, 1998). İlkokulun ilk üç yılında okutulacak Hayat Bilgisi dersinin diğer derslerin içeriği ile birleştirilerek hazırlanan, iş eğitimine önem veren bir ders olduğu söylenebilir.

2. 1936 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1926 yılında Maârif Teşkilatı Kanunu ile 1926 yılında ile ilköğretimin köy okullarında da beş yıla çıkarılması kararlaştırılmıştır. Akabinde 1928’de Latin alfabesi kabul edilmiştir ve 1 Ocak 1929’dan sonra halkın yeni harfleri öğrenmesini sağlamak amacıyla Maârif Vekâletinin denetiminde Millet Mektepleri açılmıştır (Demirel, 2020:39). 1923-1930 yılları arasında cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik ve devrimcilik ilkeleri kabul edilmiştir (Ulubey ve Türe, Tarihsiz:74). Uygulanmakta olan 1926 programı hazırlandığı tarihte, devrimler henüz tamamlanmamış olduğundan, yeni rejim programa yeteri kadar yansıtılamamıştır. Ama cumhuriyet rejiminin sürdürülebilmesi için de devrimlerin halka tanıtılması ve öğretilmesi gerekliydi. Bu nedenle 1936 programıyla gerçekleştirilen devrimlerin ve Cumhuriyet rejiminin sürdürülebilmesi için devrimlerin halka tanıtılarak öğretilmesi gerekmekteydi. Buradan hareketle 1936 programında gerçekleştirilen devrimlerin ve getirilen yeniliklerin ilkokul öğrencilerine öğretilmesi ile tüm halka tanıtılması hedeflendiği görülmektedir. Bu programda ulusal hayatın gerektirdiği ilkelere özellikle yer verilmiş ve 1926 programı sonrası geçen on yılda yapılan devrimler ve yenilikler programa yansıtılarak 1936 programı ile tüm toplumun eğitilmesi amaçlanmıştır.

3. 1948 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1940'lı yılların başında “Köy Enstitüleri Kanunu”, 1942 yılında “Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu” gibi eğitime yön veren yasalar çıkarılmıştır. 1943 ve 1946’da sırasıyla I. ve II. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır. 1948 programına göre, hayat bilgisi dersi bir gözlem, yaşama, iş ve deney dersidir. Hayat Bilgisi dersi, tabiat bilgisi dersi, tarih, yurttaşlık bilgisi ve coğrafya gibi ikinci devre derslerinin birinci devredeki temeli olmakla birlikte mahiyeti bakımından onlardan ayrılır. Bu ders çocuğa içinde bulunduğu tabii ve sosyal gerçeği onun ruhi durumuna uygun olarak bütün halinde kavratmaya çalışır (Şahin, 2009:405).

4. 1968 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1952 yılında yurdumuza gelerek köy okullarında incelemeler yapan K. V. Wofford'un hazırladığı raporla programlar daha sistematik bir yaklaşımla yapılmaya başlamıştır. 1953 yılında toplanan Millî Eğitim Şurası’nda ilköğretim programları ele alınmış, 1948 ilkokul programının geliştirilmesi zorunluluğu üzerinde durulmuş, böylece program geliştirme çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığı’nda ağırlıklı bir şekilde başlamıştır (Demirel, 1992:28).

1968 yılında uygulamaya konan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 30 yıl uygulamada kalarak uzun yıllar kullanılan bir program olmuştur. 1968 programının bu kadar uzun süre kullanılmasının temelinde altı yıl denenen 1962 program taslağının sonucunda oluşturulması olduğu söylenebilir (Tay ve Baş, 2015). 1968 tarihli ilkokul programında Hayat Bilgisi dersi ilkokul dersleri arasında gerçek yerini aldı. Amaçları da Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirildi.

5. 1995 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Hayat Bilgisi dersi bir gözlem, yaşama, iş ve deney dersidir (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB],1995). Programda hayat bilgisi dersinin fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersine bir temel olduğunu fakat içerik olarak bu derslerden ayrıldığı belirtilmiştir. 1995 yılında basımı yapılan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının 1968 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı temele alındığı ve bu özelliği ile bir program değişikliğine gidilmediği görülmektedir. Bununla birlikte belirli gün ve haftaların 1968 programında her sınıf düzeyinde belirtilirken 1995 programında bu duruma rastlanılmamıştır. 1995’te bir farklılık olarak Atatürkçülük konularının ünite aralarına serpiştirildiği görülmüştür (MEB,1995).

6. 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1968 yılından sonra çok partili döneme başlamış ve 1960 ile 1970 yılları arasında Cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesi olmuştur (Çaylak, 2020:3). 1980’li yıllardan başlayarak gerçekleştirilen değişiklikler, gelişmeler yeni bir program geliştirme dönemini başlatmış ve 1998 Hayat Bilgisi Programı bu dönemin ürünü olmuştur (Mızıkacı ve Alkın Şahin, Tarihsiz:167). 1998 programı uygulamaya konulmadan Millî Eğitim Şuraları toplanmış ve temel eğitim ifadesinin ilköğretim olarak değiştirildiği görülmektedir.

7. 2005/2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Eğitim öğretimde önemli değişikliklerden biri olan zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması çalışmaları 2006 yılında XII. Millî Eğitim Şurası ile başlanmış ve daha öncesinde ilköğretim müfredatında önemli ölçüde değişiklik yapılmıştır (Doğan,2010:2023). 2005 programının ana çatısına dokunulmadan bazı değişiklikler yapılmış ve 2009 yılı İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-3) Öğretim Programı olarak yayınlanmıştır. Bu program ile eğitim öğretim hayatına kazanım ifadesinin girdiği görülmektedir.

8. 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Hayat bilgisi dersi öğretim programı, temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, öz güveni yüksek, çevresi ve kendisiyle barışık, millî ve manevi değerleri içselleştirmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır (MEB, 2015, s.1). Programda beceri ve değer eğitimine önem verildiği bununla birlikte 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programında yer alan öğrenme alanı, tema, ara disiplinlerin bu programda yer almadığı görülmektedir (Tay ve Baş, 2015: 363-364; Akyürek Tay ve Baş, 2017:64-65). Ölçme değerlendirme de öğrenciler süreç içindeki etkinlikleri, dersteki performansını gözlemlenerek değerlendirilir (MEB, 2017:3).

9. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Hayat bilgisi dersi öğretim programının asıl amacı; temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018:8). 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında “kök değerler” belirlenmiş olup ünite temelli bir yapıdadır. 2018 programı beceri eğitimine önem veren bir programdır. Cumhuriyet’ten günümüze tüm Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında kavramlar, beceriler, bazılarında direkt olarak verilmemekle birlikte değerler yer almaktadır. Hayat Bilgisi dersinin çocukları yaşama hazırlama özelliği göz önüne alındığında dersin içeriğinin kavram, beceri ve değerlerle donanımlı olması beklenebilir. Bu bağlamda programlar içinde yer alan beceriler, önemi her dönem artarak devam eden değerlerin bu çalışmada ele alınması planlanmıştır.

10. Beceriler

Örgün eğitim ilkökul çağından itibaren öğrencilere yaşam ve bilimsel süreç becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda öğretim programları yenilenmektedir (Akçay ve Kapıcı, 2016, :112). Beceri çocuklara öğretim sürecinde verilen bilgilerin yaşamlarında etkin kullanabilmeleridir. Bu yüzden öğretim programlarında çocuklara kazandırılacak beceriler de belirlenir. Eğitim öğretim sürecinde çocukların karşılaştığı temel derslerden biri olan Hayat Bilgisi dersi bu becerilerin kazandırılmasında büyük bir role sahiptir. Hayat Bilgisi dersinin temel amacı öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır (Güleryüz, 2008:98). Hayat Bilgisi, adı gibi yaşamla ilgili konuların sistemli bir biçimde ele alındığı bir ders olmasının yanı sıra yaşamla ilgili becerilerin kazanılması açısından da önemli fırsatlar sunan bir içeriğe sahiptir (Baysal, 2015:226). Becerilerin kazandırılmasında erken yaşların önemi her zaman vurgulanmaktadır. Öğrencilerin eğitimlerinin ilk yıllarında karşılaştığı Hayat Bilgisi dersi ve bu derste öğretilen becerilerin önemli olduğu söylenebilir. Bu ders sosyal bilgiler dersinin ilk aşaması gibi düşünülebilir ve öğrenciler hayata ilişkin birçok tartışmalı konunun (insan hakları, küresel ısınma vb.) sınıf ortamına tartışmasını isteyebilir (Öztürk, 2021).

11. Değerler

Toplumda benimsenmiş değerlerin yeni nesillere aktarımında şüphesiz eğitim öğretim sürecinin büyük önemi vardır. Ulusların kendi değerlerini nesillere öğretim programları ile aktardığı söylenebilir. Hayat Bilgisi dersi programında değerlerin kazandırılmasının amaçlanması geleceğin vatandaşları olacak öğrencileri erken yaşlardan itibaren toplumsal hayata hazırlaması bakımından önem taşımaktadır (Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı, 2018:30). Lickona (1992), değerler eğitiminin tarihsel olarak aile,

din ve okul olmak üzere üç kurum arasında paylaşıldığını ve bu üç kurumun değer aktarımı yoluyla gelecek nesilleri şekillendirmek için birlikte çalıştığını belirtmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının çeşitli açılardan ele alındığı görülmektedir (Ütkür, 2018; Erbil ve Doğan, 2019; Ekmen, 2019; Narin, 2015; Narman, 2011; Öztürk, 2015; Gözel, 2018; Yaşaroğlu, 2013; Güven, 2013; Küçük, 2016; Demirel Balık, 2016; Yaşaroğlu, 2018; Esemem ve Sadioğlu, 2018; Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı, 2018; Esemem, 2019; Bölük, 2018; Kurt, 2019; Temiz, 2019; Özer ve Aktaş, 2019; Sıcak ve Eker, 2016; Gündoğan, 2017; Bektaş, Sellum ve Polat, 2019; Karakuş, 2021; Tay ve Baş, 2015; Atik ve Aykaç, 2019) konu edildiği görülmektedir. Ülkemizde oluşturulan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamını kapsayan bir çalışmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte tüm programları beceriler ve değerler boyutuyla betimlemeye yönelik bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan ve kazandırılması hedeflenen beceriler ve değerlerin incelenmiştir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları beceriler ve değerler çerçevesinde ele alınarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

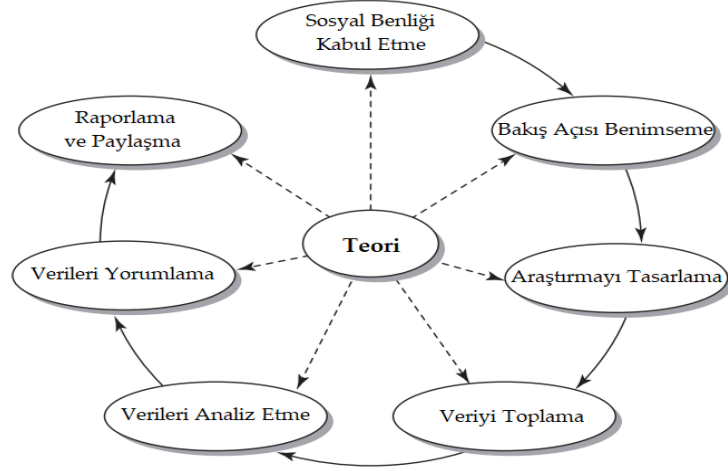
2) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

3) Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında becerilerin ve değerlerin yer alma dağılımları ve yoğunlukları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Hızla gelişen bilişim teknolojileri sayesinde yapılan araştırmaların sayılarında artışlar gözlenmektedir. Önceleri sadece nicel veri toplama teknikleri ve analizleri ile sayısal ve genellenebilir ifadelerin kullanıldığı araştırmalar yapılırken; 21. yüzyılın başlarından itibaren olayları, olguları, durumları yorumlayıcı ve anlamlandırmaya dönük yeni bir araştırma yöntemi de kullanılmaya başlanmıştır (Kıral, 2020:172). Bu araştırma yöntemi ise nitel araştırmalardır. Nitel yöntemle tasarlanmış araştırmalarda ele alınan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası vardır. Bu yönüyle araştırmacı bir kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla gerçekliğin izini sürer ve muhatabının öznel bakış açısına önem verir (Karataş, 2015:63). Bu çalışmada Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde oluşturulan 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları birer materyal olarak düşünülüre söz konusu programlar hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası güdülmüştür. Araştırmanın başında belirlenen (beceriler ve değerler) alt problemler, araştırma sürecinde ortaya çıkan sonuçlar bir bütün olarak başka bir alt problemi oluşturacak şekilde yeni bir alt problem belirlenmiş ve çalışmada toplam üç alt probleme cevap aranmıştır. Böylelikle nitel araştırmanın özelliğine uygun olarak derin bir kavrayış çerçevesinde hareket edilerek ilave sorularla gerçekliğin izi sürülmüştür.

Neuman’a (2014:21) göre sistematik ve tutarlı bir sürecin takip edilmesi açısından nitel araştırmanın şu aşamalar gözetilerek planlanması gerekmektedir:

Şekil 1. Nitel araştırma sürecinin adımları (Neuman, 2014: 21)

Bu araştırma, Cumhuriyet Döneminde oluşturulan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının ana çatısını oluşturan beceri, değer ve kavramlardan beceri ve değerlerin tarihsel süreçte nasıl yer aldığını belirlemek amacıyla yönelik olarak oluşturulan anlayış ve problem ile başlatılmıştır. Probleme bakış açısı, tarihsel süreçteki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu betimleme ve böylece karşılaştırmalar yaparak gelecekte oluşturulacak Hayat Bilgisi programlarına öneriler geliştirmektir. Bu amaç ve bakış açısıyla Cumhuriyet Döneminde oluşturulan 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarına ulaşılmış, literatürdeki Hayat Bilgisi programları ile ilgili araştırmalar incelenmiş, beceri ve değer ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuş ve araştırmanın yöntemi kurgulanmıştır. Araştırmada doküman inceleme yöntemi benimsenmiş ve 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarına birer doküman olarak kabul edilerek veriler toplanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın son adımını raporlaştırma ve ardından paylaşma oluşturmuştur. Raporlaştırmada, akademik ölçütler dikkate alınmış ve etik ilkelere uyulmuştur. Paylaşma adımı ise çalışmanın tüm boyutlarını kapsayan nüshasının YÖK Tez merkezinde yayınlanması ve çalışmadan çıkarılan bu makale ile yapılması planlanmıştır.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları oluşturmuştur.

Araştırmada Süreç

Cumhuriyet döneminde oluşturulan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler ve değerlerin nasıl yer aldığını ve beceriler ve değerlerin yer alma durumunun benzerlik ve farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada doküman analizi ile araştırma süreci yürütülmüştür.

Dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda başvurulan önemli veri kaynaklarıdır. Bu bağlamda Cumhuriyet Döneminde oluşturulan 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları birer belge olma niteliği ile içerikleriyle bilgi veren, hayat bilgisi dersinin nasıl yürütüldüğünü açıklayan kanıtlar ve resmi evraklardır. Wach ve Ward'a (2013) göre doküman analizi, belgelerin, yazılı içeriklerinin titizlikle ve sistematik olarak analiz edilmesinde kullanılan nitel bir yöntemdir. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. O'leary'e (2004 Akt. Özkan 2019:5) göre doküman

inceleme sürecini; dokümanları toplama, gözden geçirme, sorgulama ve veri analizi olmak üzere dört adımda yapılmasını önermektedir. Bu araştırma da söz konusu adımlara uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Dokümanları Toplama

Araştırmanın ilk adımı dokümanları toplama yani doküman külliyatı oluşturmaktır. Doküman külliyatı oluşturma araştırmacının, uygun ve bilgilendirici olarak kabul ederek analiz etmeye değer bulunduğu bir dizi dokümanı toplamasıyla başlar. Bu çalışmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından 1926, 1936, 1948, 1968, 1998 ve 2005/2009 programları basılı kitap olduğundan MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın arşivinden alınmış ve taranarak dijital ortama taşınmıştır. 2015 programı ise MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı web sitesinden daha önce edinilmiş olan sürümü kullanılmıştır. 2018 programı ise MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı web sitesinde mevcut olduğundan doğrudan siteden alınarak çalışma için dokümanların toplanması adımı gerçekleştirilmiştir.

Dokümanları Gözden Geçirme

Doküman orijinalliğinin kontrol edilmesi hem araştırmanın güvenilirliği hem de araştırmacının etik davrandığını kanıtlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021:195-196). Bu aşamada dokümanlara ulaşılmış ve dokümanların orijinalliği ele alınmıştır. Dokümanın geçerliliği ve güvenilirliği gözden geçirilmiştir. 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015, 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının orijinallerine ulaşıldığından ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı arşivinden elde edildiğinden ayrıca orijinallik tespitine gerek duyulmamıştır.

Dokümanları Sorgulama (Anlama) Aşaması

Özkan (2020:28) dokümanları sorgulama aşamasını, dokümanın yazarı, hedef kitlesi, amacı, üslubu hakkında arka plân bilgilerini anlaşılması, içeriği keşfetme, maksatlı bulgular ve maksatsız bulgular aramak olduğunu söylemektedir. Dokümanları oluşturan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki içerik, amaçlar, kazanımlar tek tek okunmuş, sorgulanmıştır.

Veriyi Analiz Etme Aşaması

Son aşamayı da verilerin düzenlenmesi ve analizi oluşturmaktadır. Verilerin analizi için MAXQDA 12 programı kullanılmıştır. Doküman inceleme sürecinde verileri analiz etmek için betimsel analiz ve frekans analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada, araştırma problemlerine yönelik olarak gerçekleştirilen veri analiz aşamasındaki eylemler şöyledir:

1) “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?” problem cümlesinin verilerinin analizinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları tek tek, her bir satırı tekrar tekrar okunarak betimsel analize tabi tutulmuştur.

Betimsel analiz, tümdengelimci analiz türüne girer. Bu analiz türü daha yüzeyseldir ve daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık bir biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 243). Bu çalışmada “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler nasıl yer almaktadır ve programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?” alt problemine yönelik olarak öncelikle 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan beceriler listelenmiştir. Bu liste alan uzmanlarının onayına sunulmuştur. Kırşehir Ahi Evran (3), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (1), Gazi (1) Üniversiteleri'nde görev yapan 5 akademisyenin “uygun (2)”, “düzeltilip kullanılabilir (2)”, “uygun değil (0)” şeklindeki görüş ve değerlendirmeleri kendi kategorileriyle

karşılaştırılmış ve free-marginal kappa değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer 0.70 üzerinde olduğundan değerlendirmeciler arası yeterli uyum olduğunu göstermektedir. Uzman görüşleri çerçevesinde “sorun çözme becerisi”, “araştırma becerisi” içinde değerlendirilerek aşağıdaki beceriler listesi oluşturulmuştur. Alt problemin betimsel analizinde aşağıda yer liste kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmanın alt probleminde dikkate alınacak beceriler listesi

BECERİLER	
Araştırma	Kaynakların Kullanımı
Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanma	Kendini Koruma
Değişim ve Sürekliliği Algılama	Kendini Tanıma
Dengeli Beslenme	Kişisel Bakım
Doğayı Koruma	Kurallara Uyuma
Eleştirel Düşünme	Mekânı Algılama
Girişimcilik	Milli ve Kültürel Değerleri Tanıma
Gözlem	Öz Yönetim
Güvenlik ve Korunmayı Sağlama	Sağlığını Koruma
İletişim	Sosyal Katılım
İş Birliği	Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma
Karar Verme	Yaratıcı Düşünme
Kariyer Bilinci Geliştirme	Zaman Yönetimi

2) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir? problem cümlesinin verilerinin analizinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları tek tek, her bir satırı tekrar tekrar okunarak betimsel analize tabi tutulmuştur.

Bu araştırmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir? alt problemine yönelik olarak öncelikle 2005/2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan “kişisel nitelikler” başlığı altındaki değerler, 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerler ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki kök değerler listelenmiştir. Bu listeler birleştirilmiş ve alan uzmanlarının onayına sunulmuştur. Kırşehir Ahi Evran (3), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (1), Gazi (1) Üniversiteleri’nde görev yapan 5 akademisyenin “uygun (2)”, “düzeltilip kullanılabilir (2)”, “uygun değil (0)” şeklindeki görüş ve değerlendirmeleri kendi kategorileriyle karşılaştırılmış ve free-marginal kappa değeri 0,83 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer 0.70 üzerinde olduğundan değerlendirmeciler arası yeterli uyum olduğunu göstermektedir. Değer listesinde yer alan 2015 programındaki tüm değerler kabul görmüş, 2005/2009 programındaki “öz saygı” ile 2018 programındaki “öz denetim” değerleri “özgüven” değeri içinde kabul edilmesine karar verilmiş ve 2005/2009 programındaki toplumsallık bir değer olarak kabul görmemiştir. Uzman görüşlerinin alınmasıyla düzenlenen değerler listenin son şekli şöyledir:

Tablo 2. Araştırmanın alt probleminde dikkate alınacak değerler listesi

DEĞERLER	
Adalet	Merhamet
Barış	Misafirperverlik
Bilimsellik	Özgüven
Çalışkanlık	Paylaşma
Dayanışma	Sabır
Doğa Sevgisi	Saygı
Doğruluk	Sevgi
Dürüstlük	Sorumluluk
Dostluk	Vatanseverlik
Estetik	Yardımlaşma
Güven	Yeniliğe Açıklık
Hoşgörü	

3) Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında becerilerin ve değerlerin yer alma dağılımları ve yoğunluklarının nasıldır?

Araştırmanın bu alt problemi, araştırmanın ilk iki alt problemine cevap bulunduktan sonra oluşturulmuştur. Doküman incelemesi çerçevesinde betimsel analizi ile cevapları bulunan ilk üç alt problemde elde edilen sonuçlar, çalışmada becerilerin ve değerlerin yıllar boyutu ile yer alma dağılımlarının ve yoğunluklarının açığa çıkarılmasının gelecek çalışmalar ve yapılacak olan Hayat Bilgisi programları için bir bakış açısı sunacağı izlenimi uyandırmıştır. Bu bağlamda çalışmanın son alt probleminin analizinde frekans analizi tercih edilmiştir. Bilgin (2014:18) içerik analizinde tarihsel olarak ilk kullanılan tekniklerden birinin, mesaj öğelerinin hangi sıklıkta görüldüğünü saymak olduğunu belirtmektedir. Bu tür bir analizde, sayılabilecek nitelikte birimler alınabileceğini ve analiz göstergelerinin frekans türünde ifade edilebileceğini, en basit şekliyle birim ve öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığının ortaya konulabileceğini ifade etmekte ve bunun belirli bir öğenin yoğunluğunu ve önemini anlamayı sağlayacağını açıklamaktadır. Bu çalışmada beceriler ve değerlerin genel olarak bir programda bulunma sıklığı ele alınarak tüm programlar içindeki yoğunluğu gözler önüne serilmek istenmiştir.

Araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak kategoriler programın kod sisteminde başlıklar halinde yazılmıştır. Merriam'a (2013:144) göre belgenin doğasını, özgünlüğünü ve yapaylığını değerlendirdikten sonra araştırmacı kodlama ve kataloglama konusunda kendine bir sistematik oluşturmalıdır. Saldana'ya (2022:10) göre kodlama araştırmacının benzer şekilde kodlanmış verileri organize ederek bazı ortak özelliklerinden dolayı belirli kategoriler altında gruplandırmasını sağlar. Bu bağlamda yukarıda belirlenen kategoriler MAXQDA 12 programı yardımı ile yapılmıştır ve bu kodlamalara örnek aşağıda verilmiştir:

The screenshot shows the MAXQDA 12 software interface. The top menu bar includes options like 'Proje', 'Görüntüle', 'Belgeler', 'Kodlar', 'Değişkenler', 'Analiz', 'Karma Metotlar', 'Görsel araçlar', 'Raporlar', 'MAXDicto', and 'Help'. The main workspace is divided into three main sections:

- Belge Sistemi (Document System):** A list of documents with their respective counts. For example, '2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı' has 5214 documents, '2015 Hayat Bilgisi Öğretim Programı' has 573, and '2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı' has 477.
- Kod Sistemi (Code System):** A list of codes with their respective counts. For example, 'Beceriler' has 2652 codes, 'Değerler' has 656, and 'Kavramlar' has 0.
- Text Editor:** A sample text from a document is displayed, with various codes applied to different parts of the text. The text is in Turkish and discusses the importance of hygiene and health in a school setting. The codes are represented by small icons and labels.

Şekil 2. Nitel veri analizi örnek sayfası

Tema ve kodların oluşturulmasında araştırmacı ile birlikte başka bir araştırmacı da kod ve tema oluşturmuştur. Her iki araştırmacının oluşturduğu analiz birimlerine ait kategoriler kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek kodlar ve temaların güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik=görüş birliği/görüş

birliği+görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmış ve uyum katsayısı 0.96 olarak hesaplanmıştır. Bu uyum katsayısı oluşturulan tema ve kodların yüksek güvenilirlikte kullanılabileceğini göstermektedir.

Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler nasıl yer almaktadır ve programlara göre benzerlik ve farklıları nelerdir?” şeklinde kurgulanmış ve her bir program ayrı ayrı doküman incelemesine tabi tutularak tüm programların bulguları bir arada Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında beceriler

Beceriler	Öğretim Programının Yılları									Toplam (yer aldığı program)	
	1926	1936	1948	1968	1995	1998	2005 2009	2015	2018		
Öz yönetim	10	10	22	14	19	38	106	21	28	268	9
Araştırma becerisi	23	48	46	9	8	3	88	9	19	253	9
Güvenlik ve korunmayı sağlama	13	16	25	14	22	37	36	39	42	244	9
Gözlem becerisi	21	48	55	13	19	24	21	9	7	217	9
Mekânı algılama	23	34	32	14	16	17	10	17	15	178	9
Kendini koruma	13	14	23	10	19	30	2	12	28	151	9
Kaynakların kullanımı	7	9	18	3	7	17	36	11	24	132	9
Sağlığını koruma becerisi	10	7	20	9	16	26	12	14	14	128	9
Sosyal katılım	8	18	19	13	20	23	8	9	9	127	9
Millî ve kültürel değerleri tanıma	5	6	10	12	33	23	5	15	9	118	9
Değişim ve sürekliliği algılama	7	5	24	10	10	9	35	5	4	109	9
Kurallara uyma	8	7	12	10	12	14	9	16	14	102	9
İşbirliği becerisi	12	10	18	8	16	8	14	2	6	94	9
İletişim becerisi	3	3	8	7	9	15	20	6	14	85	9
Kariyerbilinci geliştirme	6	9	16	3	6	11	12	2	4	69	9
Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma	1	3	5	1	6	3	8	2	6	35	9
Doğayı koruma becerisi	5	5	2	1	2	5	1	12	5	38	9
Eleştirel düşünme	—	—	3	—	4	4	33	3	2	49	6
Kendini tanıma	5	4	4	—	—	10	14	3	4	44	7
Kişisel bakım becerisi	8	3	3	—	—	12	3	3	8	40	7
Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma	—	—	6	—	—	2	16	4	8	36	5
Zaman yönetimi	2	1	4	2	4	6	10	3	3	35	9
Yaratıcı düşünme	—	—	1	—	—	1	21	—	2	25	4
Karar verme	—	—	—	—	—	5	12	2	4	23	4
Girişimcilik	—	—	—	—	—	5	11	1	1	18	4
Dengeli beslenme becerisi	—	—	—	1	1	4	1	6	4	17	6
Toplam (programda geçtiği yer)	190	260	376	154	249	352	544	226	284	2.635	
Toplam (programda geçen becerisi sayısı)	20	20	23	19	20	26	26	25	26		

Tablo 3'e göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında becerilerin yer aldığı görülmektedir. Programlar boyutu ile incelendiğinde 1998, 2005/2009 ve 2018 programlarının 26 beceriyi içerdiğinden dolayı en çok beceriye sahip programlar olduğu tespit edilmiştir. Bu programları 25 beceri içeren 2015 programını, 23 beceri içeren 1948 programı, 20'şer beceri ile 1926, 1936 ve 1995 programlarının izlediği ve 19 beceri ile 1968 programının en az beceri içeren program olduğu anlaşılmaktadır.

Kendini tanıma ve kişisel bakım becerisinin 7 programda, eleştirel düşünme ve dengeli beslenme becerisinin 6 programda, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisinin 5 programda, yaratıcı düşünme, karar verme ve girişimcilik becerilerinin 4 programda yer aldığı görülmektedir. Becerilerin programlarda nasıl yer aldığına yönelik olarak her bir programdan örnekler aşağıda verilmiştir:

Öz yönetim becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sonbahar ünitesi 6. hedefinde yer alan “Yardım ve sıhhat teşkilatı. Hilaliahmer, hastaneler, Himaye-i etfal. Böyle teşkilatın yardımları. Böyle teşkilatın devamı için halkın vazifesi” davranış ifadesinde (*1926 Programı*).

Araştırma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okul bahçesinde ziraat tecribeleri ve hava rasatları ünitesinde yer alan “Okul bahçesinde küçük ziraat tecrübeleri ve mahsuller üzerinde müşahedeler. Hava rasatları (bütün yıl sürecektir)” davranış ifadesinde (*1936 Programı*).

Güvenlik ve korunmayı sağlama becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sağlıklı büyümek için kazalardan korunmalıyız ünitesi 3. hedefinde yer alan “Kazalar karşısında alınacak ilk tedbirler” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

Gözlem becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Ülkemi seviyorum ünitesinde 2.5.2. nolu hedefinde yer alan “Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler. Sanayi, tarım ve hayvancılık gibi iş kollarından hareketle konu açıklanacaktır” kazanım ifadesinde (*2015 Programı*).

Mekân algılama becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanım teması A.1.9. hedefinde yer alan “Sınıfının yerinin ve sırasını bulmak için konuyla ilgili temel kavramları kullanır” kazanım ifadesinde (*2005/2009 Programı*).

Kendini koruma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okulumuzun yolunda ünitesi c. hedefinde yer alan “Taşıtların tehlikelerinden korunma” davranış ifadesinde (*1968 Programı*).

Kaynakların kullanımı becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okulumuzda hayat teması HB.2.1.11. hedefinde yer alan “Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar. İstek ve ihtiyaç kavramlarından hareketle paranın tutumlu kullanımı üzerinde durulur” kazanım ifadesinde (*2018 Programı*).

Sağlığını koruma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sağlıklı büyüyelim ünitesi 8. hedefinde yer alan “Açık havada oyunun sağlığımız için önemini kavrayabilme” davranış ifadesinde (*1998 Programı*).

Sosyal Katılım becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Cumhuriyet Bayramı ünitesi 27. hedefinde yer alan “Bayrak, donanma şenlik. Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle çocuklarla birlikte dersanenin süslenmesi, çiçekler, dallar ve renkli kâğıtlardan tezyinat” davranış ifadesinde (*1926 Programı*).

Milli ve kültürel değerleri tanıma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

23 Nisan Bayramı ünitesi 26. hedefinde yer alan “Okulumuzun ve sokakların süslenmesi. Çocuk bayramı. Bayram duyuşları” davranış ifadesinde (*1936 Programı*).

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Deniz kenarında ünitesinde yer alan “Ayrı ayrı mevsimlerde günün başka zamanlarında ve muhtelif havalarda denizin görünüşü. Ufuk.” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

Kurallara Uyma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Çevremizde sonbahar ünitesi 3. hedefinde yer alan “Oyun arkadaşlığı. Oyun düzenine uyma” davranış ifadesinde (*1968 Programı*).

İşbirliği becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Bahar gezintisi ünitesi 25. hedefinde yer alan “Gezinti hazırlığı: yiyeceklerin beraber hazırlanması. Birlikte uçurtma yapılması” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

İletişim becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Güvenli hayat ünitesi 2.4.3. nolu hedefinde yer alan “Tanıdığı veya tanımadığı kişilerle iletişim kurarken nelere dikkat etmesi gerektiğini bilir. Gerçek yaşam ve sanal ortamdaki iletişimden hareketle konu açıklanacaktır” kazanım ifadesinde (*2015Programı*).

Kariyer bilinci geliştirme becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Evimiz ve ailemiz ünitesi 19. hedefinde yer alan “Babalarımızın ve analarımızın işleri. Sanatlar ve meslekler” davranış ifadesinde (*1926 Programı*).

Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

İletişim hizmetlerini tanıyabilme hedefinde yer alan “İletişimde telefonun işlevlerini söyleme” davranış ifadesinde (*1998 Programı*).

Doğayı koruma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

İlkbahar geldi konusu d. hedefinde yer alan “Hayvan ve bitkileri koruma. Parkta çocukların oyun yerleri ve severek oynadıkları oyunlar” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

Eleştirel düşünme becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sağlıklı hayat ünitesi 2.3.4. hedefinde yer alan “Sağlıklı büyüme ve gelişme ile kişisel bakım, spor, uyku ve beslenme arasındaki ilişkiyi fark eder” kazanım ifadesinde (*2015 Programı*).

Kendini tanıma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanım teması A.2.13. hedefinde yer alan “Okulda kendisinin ve arkadaşlarının güçlü yanlarını tanıır” kazanım ifadesinde (*2005/2009 Programı*).

Kişisel bakım becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sağlıklı hayat ünitesi 1.3.2. hedefinde yer alan “Yemekten önce ve sonra kişisel temizliğini yapar. El yıkama, peçete kullanma vb. üzerinde durulacaktır” kazanım ifadesinde (2015 Programı).

Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

19 Mayıs Bayramı ünitesi 29. hedefinde yer alan “Gençlik bayramı gösterileri. Çocukların bayramla ilgili intibalarını anlatmaları” davranış ifadesinde (1948 Programı).

Zaman yönetimi becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Mektebimiz ünitesi 9. hedefinde yer alan “Mektedir nizamına talebenin alıştıırılması. Mektebe ne zmaan geliriz? Dersaneye nasıl gireriz? Mektebin neresinde ve ne zaman oynarız? Nerede ve ne zaman çalışırız?” davranış ifadesinde (1926 Programı).

Yaratıcı Düşünme becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Benim eşsiz yuvam teması B.3.3. hedefinde yer alan “Hayalindeki evi planlar ve sanat yoluyla ifade eder” kazanım ifadesinde (2005/2009 Programı).

Karar verme becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sınıf etkinliklerine katılım ve görev palasını ünitesi sınıfta seçim etkinliğine katılabilme hedefinde yer alan “Seçimlerde oy kullanma” davranış ifadesinde (1998 Programı).

Girişimcilik becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanım teması A.2.9. hedefinde yer alan “Kulüp ve diğer grup çalışmalarında yapılacak işler konusunda arkadaşlarını yönlendirir, onları cesaretlendirir ve gerektiğinde yardımda bulunur” kazanım ifadesinde (2005/2009 Programı).

Dengeli beslenme becerisi ile ilgili programlardan örnekler:

Sağlığını koruyalım ünitesi 3. hedefinde yer alan “Sağlıklı büyüme ve yaşamak için iyi beslenme: Sağlığa yararışlı besinler alma. (Besinlerimizi nasıl elde ederiz?) davranış ifadesinde (1968 Programı).

Okul heyecanım temasında A.2.12. nolu hedefinde yer alan “Neden dengeli ve düzenli beslenmesi gerektiğini araştırır ve anlatır” kazanım ifadesinde (2005/2009 Programı).

Araştırmanın ikinci alt problemi “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerler nasıl yer almaktadır, programlara göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?” şeklinde kurgulanmış ve her bir program ayrı ayrı doküman incelemesine tabi tutularak tüm programların bulguları bir arada Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında değerler

Değerler	Öğretim Programının Yılları									Toplam (yer aldığı program)	
	1926	1936	1948	1968	1995	1998	2005 2009	2015	2018		
Sorumluluk	5	5	5	15	15	21	8	13	22	109	9
Vatanseverlik	5	7	15	7	9	17	22	13	13	108	9
Saygı	—	1	2	5	6	12	34	14	18	92	8
Yardımlaşma	1	1	2	3	6	5	14	5	7	44	9
Sevgi	—	—	—	1	4	5	18	5	7	40	6
Hoşgörü	—	—	—	—	—	6	21	3	4	34	4
Yeniliğe açıklık	—	—	2	3	3	2	16	—	2	28	6
Adalet	—	—	—	1	1	5	12	3	5	27	6
Öz Güven	—	—	—	—	—	2	22	4	8	36	4
Dayanışma	—	1	2	—	2	5	3	3	4	20	7
Doğa Sevgisi	2	4	4	—	—	3	—	5	1	19	6
Barış	—	—	—	—	—	—	8	3	5	16	3
Sabır	—	—	2	—	—	—	12	—	1	15	3
Dostluk	3	1	4	2	1	1	1	—	—	13	7
Paylaşma	—	—	1	—	—	2	—	5	5	13	4
Dürüstlük	—	—	—	—	—	1	9	1	1	12	4
Doğruluk	—	—	—	—	1	—	9	1	1	12	4
Bilimsellik	—	—	—	2	2	—	5	—	—	9	3
Estetik	—	—	—	1	—	2	—	1	3	7	4
Misafirperverlik	—	1	1	—	2	1	—	1	1	7	6
Merhamet	1	1	—	—	—	—	—	—	1	3	3
Güven	—	—	—	—	1	—	—	—	2	3	2
Çalışkanlık	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	2
Toplam (programda geçtiği yer)	14	21	37	39	53	91	217	82	115	669	
Toplam (programda geçen değer sayısı)	5	8	11	10	13	16	16	18	22		

Tablo 4'e Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında değerlerin yer aldığı görülmektedir. Programlar boyutu ile incelendiğinde 2018 programının 22 değer ile en çok değere sahip program olduğu anlaşılmaktadır. 2015 programının 18 değeri ile en çok değere sahip ikinci program olduğu belirlenmiştir. Bu programları 16'şar değer ile 2005/2009 ve 1998 programı, 13 değer ile 1995, 11 değer ile 1948, 10 değer ile 1968 ve 8 değer ile 1936 programlarının izlediği görülmektedir. 1926 programının ise 5 değer ile en az değer içeren program olduğu tespit edilmiştir.

Sorumluluk, vatanseverlik ve yardımlaşma değerlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında yer aldığı tespit edilmiştir. Saygı değerinin 8 programda, dayanışma ve dostluk değerlerinin 7 programda, sevgi, yeniliğe açıklık, adalet, doğa sevgisi ve misafirperverlik değerlerinin 6 programda, hoşgörü, öz güven, paylaşma, dürüstlük, doğruluk ve estetik değerlerinin 4 programda, barış, sabır, bilimsellik ve merhamet değerlerinin 3 programda ve güven ve çalışkanlık değerlerinin 2 programda yer aldığı belirlenmiştir. Değerlerin programlarda nasıl yer aldığına yönelik olarak bazı programdan örnekler aşağıda verilmiştir:

Sorumluluk değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Sonbahar ünitesi 1. Hedefinde yer alan “Yeni dersanemiz: dersanemizin işleri. Dersanemizi temiz, sıhhi, muntazam bir hale koymak için sınıfımız dahilinde teskilat: sınıfımızda temizlik, sıhhat, intizam, güzellik gruplarının seçilmesi ve vazifelerinin tayini” davranış ifadesinde (*1926 Programı*).

Vatanseverlik değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Askerlik ünitesi 28. hedefinde yer alan “Ailemizden ve tanıdıklarımızdan asker olanlar. Sokakta, resmigeçitte, kışlada ve talimde askerler. Silahlar, askerlerin anlatıkları, askerlik oynuyoruz. Biz de asker olacağız” davranış ifadesinde (*1936 Programı*).

Saygı değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Cumhuriyet Bayramı ünitesi b. hedefinde yer alan “Bayramı nerde ve nasıl geçirdik? Gördükleriniz. Türk bayrağı, bayrağa saygı şekilleri” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

Yardımlaşma değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ders yılı sonu ünitesi 2. hedefinde yer alan “Tatilde karşılaştığımız turistlere yardım” davranış ifadesinde (*1968 Programı*).

Sevgi değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ben ve okulum ünitesi 3.1.4. hedefinde yer alan “Arkadaşlık ilişkilerinde temel değerleri kavrar. Arkadaş ilişkilerinde doğruluk, saygı, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik ve başkalarının haklarını gözetme gibi değerler üzerinde durulacaktır” kazanım ifadesinde (*2015 Programı*).

Hoşgörü değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okulumuz açıldı ünitesi 8. hedefinde yer alan “Arkadaşlarına hoşgörülü davranma” davranış ifadesinde (*1998 Programı*).

Yeniliğe açıklık değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanı teması A.2.28. hedefinde yer alan “Okulu ve çevresini korumak için alternatifler üretir” kazanım ifadesinde (*2005/2009 Programı*).

Adalet değeri ile ilgili programlardan örnekler:

İlçemizi tanıyalım ünitesi c. hedefinde yer alan “Demokrasi ilkelerinin uygulanması” davranış ifadesinde (*1968 Programı*).

Özgüven değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanı teması A.1.1. hedefinde yer alan “Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanıy ve tanıtır” kazanım ifadesinde (*2005/2009 Programı*).

Dayanışma değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Son hafta ünitesi 2. hedefinde yer alan “Köyde komşuların birbirine bağlılığı ve yardımları” davranış ifadesinde (*1948 Programı*).

Doğa sevgisi değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Çevremizdeki canlılar ünitesi 4. hedefinde yer alan “Çevredeki canlıları korumaya istekli oluş” davranış ifadesinde (*1998 Programı*).

Barış değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanı teması A.2.30. hedefinde yer alan “Millî bayramları kutlamak amacıyla hazırlık yapar ve kutlama için fikirler üretir” kazanım ifadesinde (2005/2009 Programı).

Sabır değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okulumuzda hayat ünitesi HB.2.1.7. hedefinde yer alan “Sınıfta ve okulda yapılan etkinliklerde grupta çalışma kurallarına uyar. Grupla çalışmanın temel kuralları ve iş birliğinin gerekliliği vurgulanarak okul etkinliklerinde arkadaşlarıyla adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri çerçevesinde konu ele alınır” kazanım ifadesinde (2018 Programı).

Dostluk değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Sınıf etkinliklerine katılım ve görev paylaşımı ünitesi 4. hedefinde yer alan “Öğretmenine ve arkadaşlarına sevgi ve saygı duyuş” davranış ifadesinde (1998 Programı).

Paylaşma değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ülkemi seviyorum ünitesi 3.5.9. hedefinde yer alan “Dinî bayramların paylaşım ve dayanışma için özel günler olduğunu fark eder. Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı’nda evde ve çevresinde bayram öncesi hazırlıklar, bayramlaşma, ikramlar, çocuklar için bayramın anlamı gibi konular üzerinde durulacaktır” kazanım ifadesinde (2015 Programı).

Dürüstlük değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Okul heyecanı teması A.1.22. hedefinde yer alan “Okulda, arkadaşlarının sergiledikleri davranışların etik olup olmadığını fark eder” kazanım ifadesinde (2005/2009 Programı).

Doğruluk değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ben ve okulum ünitesi 3.1.4. hedefinde yer alan “Arkadaşlık ilişkilerinde temel değerleri kavrar. Arkadaş ilişkilerinde doğruluk, saygı, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik ve başkalarının haklarını gözetme gibi değerler üzerinde durulacaktır” kazanım ifadesinde (2015 Programı).

Bilimsellik değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ders yılı sonu ünitesi a. hedefinde yer alan “Yıl içinde yaptığımız gezi, gözlem ve deneyler” davranış ifadesinde (1968 Programı).

Estetik değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ülkemizde hayat ünitesi HB.3.5.3. hedefinde yer alan “Yakın çevresinde yer alan tarihî, doğal ve turistik yerlerin özelliklerini tanıtır. Yakın çevresinde bulunan cami, çeşme, han, hamam, müze, kale, tarihî çarşılar, köprüler, millî parklar vb. yerler hakkında araştırma yaptırılarak sınıfta arkadaşlarıyla paylaşması sağlanır” kazanım ifadesinde (2018 Programı).

Misafirperverlik değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ziyaret ünitesi 23. hedefinde yer alan “Bugün bize misafir geliyor. Hıslım, akraba, tanıdıklar... Evde hazırlık. Misafirlere ikram. Misafir çocuklara muamele. Oyun” davranış ifadesinde (1936 Programı).

Merhamet değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Evimizde hayat ünitesi HB.2.2.7. hedefinde yer alan “Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur. Aile bireylerine, akrabalara, komşulara, hasta, hamile, yaşlı ve özel gereksinimli kişilere yardımcı olma üzerinde durulur” kazanım ifadesinde (2018 Programı).

Güven değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Çiftçinin hayatı ünitesi 2. hedefinde yer alan “Köyde sağlık ve güven” davranış ifadesinde (1995 Programı).

Çalışkanlık değeri ile ilgili programlardan örnekler:

Ülkemi seviyorum ünitesi 3.5.5. hedefinde yer alan “Ülkesinin gelişmesi ile kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi arasında bağlantı kurar. Çalışkan olma, işini en iyi şekilde ve eksiksiz yapmaya gayret gösterme üzerinde durulacaktır” kazanım ifadesinde (2015 Programı).

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında becerilerin ve değerlerin yer alma dağılımları ve yoğunlukları nasıldır?” şeklinde kurgulanmış; becerilerin ve değerlerin yer alma dağılımları ve yoğunluklarının nasıl olduğuna yönelik bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında becerilerin ve değerlerin yer alma dağılımları ve yoğunlukları

		Öğretim Programının Yılları									Toplam
		2018	2015	2005 2009	1998	1995	1968	1948	1936	1926	
Beceriler	f	26	25	27	26	20	19	23	20	20	206
	%	12.6	12.1	13.1	12.6	9.7	9.2	11.2	9.7	9.7	100.0
Değerler	f	22	18	16	16	13	10	11	8	5	119
	%	18.5	15.1	13.4	13.4	10.9	8.4	9.2	6.7	4.2	100.0
Genel	f	48	43	43	42	33	29	34	28	27	325
	%	14.8	13.2	13.2	12.9	10.2	8.9	10.5	8.6	7.7	100.0

Tablo 5’e göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından beceriler boyutuyla en yoğun programın 2005/2009 programı olduğu, bu programı 2018, 1998, 2015, 1948, 1995, 1936, 1926 programlarının izlediği ve en az beceri yoğunluğunun 1968 programında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5’e göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından değerler boyutuyla en yoğun programın 2018 programı olduğu, bu programı 2015, 2005/2009, 1998, 1995, 1948, 1968, 1936 programlarının izlediği ve en az değer yoğunluğunun 1926 programında olduğu görülmektedir. 1968 programı hariç tutulduğunda her bir programda değerlerin bir önceki programa göre artırıldığı (1998 ve 2005/2009 eşit yoğunlukta) söylenebilir.

Tablo 5’e göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından beceri ve değer boyutları birlikte ele alındığında en yoğun programın 2018 programı olduğu, bu programı 2015, 2005/2009, 1998, 1948, 1995, 1968, 1936 programlarının izlediği ve en az yoğunluğun 1926 programında olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve alt problemleri çerçevesinde elde edilen bulgulara dayalı olarak oluşturulan sonuçlar ve bu sonuçların alan yazına göre yapılan tartışmaları yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının tamamında beceriler yer almıştır. 1998, 2005/2009 ve 2018 programları 26'şar beceriyi içermesi bakımından en çok beceriye sahip programlardır. Bu programı bir eksik beceri ile 2015 programı izlemiştir.

2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının temelini 2005 yılında Türkiye'de geliştirilen programların felsefesi oluşturmaktadır. 2005 programları genel hatları ile yapılandırmacılık anlayışına uygun olarak geliştirilmiştir. Tay ve Baş'a (2015) göre 2004 yılında ilk defa farklı bir yaklaşım olarak yapılandırmacı eğitim anlayışı temel alınarak ilköğretim programları oluşturulmuş ve bu durum hayat bilgisi programı için de geçerli olmuştur. 2004 yılında hazırlanan ve bir yıl pilot illerde uygulanan Hayat Bilgisi programı 2005 yılında uygulamaya sunulmuştur. 2005 programı küçük değişikliklerle 2009 yılında oluşturulan hayat bilgisi programının da temelini oluşturmuştur. Yapılandırmacı anlayış gereği programların beceri geliştirmeye yönelik olması beklenmektedir. 2005/2009 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının beceriler yönüyle en çok beceri içeren programlar olması ve bir eksik beceri ile 2015 programının izlemesi yapılandırmacı anlayış çerçevesinde hazırlanmış olması ile açıklanabilir. Koç'a (2020: 631) göre 2018 programının yaşam becerileri açısından rafine edilmiş bir içeriğe sahip olduğu ve programların her ikisinin de yaşam becerileri açısından geliştirmeye açık yönleri olduğu ancak 2009 programının görece daha yetkin ve işlevsel bir program olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte 2005/2009 ve 2018 programlarındaki becerilerden “yaratıcı düşünme becerisi” dışındaki tüm beceriler 2015 programında da yer almıştır. 2015 programının da temelini yapılandırmacı anlayış oluşturduğundan en çok beceri içeren programlardan olması beklenen bir durum olabilir. Güneş'e (2018:4) göre son yıllarda Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, OECD, UNESCO gibi uluslararası kuruluşların 2030 vizyonunda beceri yaklaşımı ön plana çıkmaktadır. Öğrencileri geleceğe hazırlamak için öğretilecek bilgi, beceri, değer ve tutumlar üzerinde durulmaktadır. Gelecekte “bilgi toplumundan beceri toplumuna” geçileceği vurgulanmaktadır. Dünyadaki gelişmeleri takip eden ülkemizde de yenilenen öğretim programları ile birlikte kazandırılması hedeflenen becerilerde artış olduğu görülmüştür.

1998 programı da 26 beceri ile en çok beceri içeren programlardan biridir. 1998 yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında içerik olarak hedef davranışların detaylı bir şekilde sunulması, programın en çok beceri içeren programlardan biri olmasını sağladığı söylenebilir. Hedef ve davranışlar başlığı altında önce her bir hedef açıklanmış, ardından bu hedefler ile ilgili olan davranışlar açık bir şekilde ifade edilmiş ve tek tek sıralanmıştır. Bu çalışmada programlar detaylı bir şekilde incelendiğinden söz konusu hedef ve davranış ifadeleri de derinlemesine incelenmiş ve böylece kazandırılması gereken beceriler ortaya çıkarılmıştır. Bu bakış açısıyla 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceriler bakımından en zengin programlardan biri olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat yapılan bir çalışmaya göre 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında “beceri” sözcüğü bulunan cümlelerin az olmasının programın beceri öğretimine odaklanmamış olduğuna ilişkin ipucu olduğu betimlenmiştir (Mızıkacı ve Şahin, tarihsiz: 188). Bu betimlemenin sözcük olarak “beceri” kavramına odaklanıyor olması, 1998 programında bu araştırma ile ortaya çıkarılan becerilerin görülmesi önünde engel olduğu söylenebilir. Nitekim 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan “programının uygulanmasıyla ilgili olan esaslarda” Hayat Bilgisi dersinde temel amacının, öğrencinin içinde yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlayıcı bilgi, tutum ve beceriler geliştirmek olduğu

belirtilmektedir (Kocaoluk, 2000:207). Programının uygulanmasıyla ilgili olan esaslarda geçen “beceriler geliştirmek” ifadesinin hedef ve davranışlarda da geçtiği tespit edilmiştir.

23 beceri içeren 1948 programına göre hayat bilgisi dersi gözlem, yaşama, iş ve deney dersidir ve öğrenciler, eşya ve olaylarla direkt olarak karşı karşıya gelmelidir (MEB, 1948: 39). Hayat bilgisi dersinin gözlem, yaşama, iş ve deney dersi olması ve böylece öğrencilerin eşya ve olaylarla direkt olarak karşı karşıya bırakılması, programın beceriler boyutunu ön plana taşıdığı ifade edilebilir.

1926, 1936 ve 1995 programlarını 20’şer beceri ile diğer programların takip ettiği tespit edilmiştir. 1926 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Türkiye’yi ziyaret edip eğitim sistemimiz hakkında rapor yazan Dewey’in 1926 programı üzerinde önemli etkileri vardır. Şimşek’e (2010: 51) göre Atatürk’ün, John Dewey’i Türkiye’ye program çalışmalarına yardımcı olması amacıyla davet etmiş olması hayat bilgisi dersinin programının ortaya çıkmasında da önemli bir dönüm noktası olarak görülür. Dewey’in yaparak yaşayarak öğrenme üzerinde durması beceri eğitimini önemli kılmaktadır. Bu yönüyle de 1926 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri anlamında zengin bir program olmasını sağladığı düşünülebilir. Bu bağlamda 1926 programında bazı becerilerin programda direkt olarak verildiği bazı becerilerin ise örtük bir şekilde verildiği görülmüştür. Araştırma, gözlem ve mekân algılama becerileri ön plana çıkan beceriler olmuştur. Şahin’e (2009: 404) göre 1926 programında özellikle coğrafya konularında gözlemin önemi belirtilmiş ve söz konusu gözlemde yer ve zaman konusuna özel önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı beceriler boyutuyla ele alındığında 1968 programının 19 beceri ile en az beceri içeren program olduğu görülmüştür. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında yer alan beceriler şunlardır:

Öz yönetim	Kendini koruma	Değişim ve sürekliliği algılama
Güvenlik ve korunmayı sağlama	Kaynakların kullanımı	Kurallara uyma
Araştırma becerisi	Sağlığını koruma becerisi	İşbirliği becerisi
Gözlem becerisi	Sosyal katılım	İletişim becerisi
Mekân algılama	Millî ve kültürel değerleri tanıma	Kariyerbilinci geliştirme
Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma	Doğayı koruma becerisi	Zaman yönetimi

Kendini tanıma ve kişisel bakım becerisi 7 programda, eleştirel düşünme ve dengeli beslenme becerisi 6 programda, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi 5 programda, yaratıcı düşünme, karar verme ve girişimcilik 4 programda yer aldığı görülmektedir.

Uluslararası yapılan birçok araştırma, rapor ve incelemelerde 21. yüzyılda yaşayan bireylerin iş hayatında ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için sahip olmaları gereken becerilerin öneminden bahsedilmektedir (Cansoy, 2018: 3114).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında bu 21. yüzyıl becerilerinden kendini yönetme ve liderlik (özyönetim), problem çözme (araştırma becerisi), sosyal beceriler (sosyal katılım), işbirliği, iletişim ve bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerileri tüm programlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme 1926, 1936 ve 1968 programında bulunmasa da son yıllarda yapılan programlarda yer aldığı görülmektedir. Yaratıcı düşünme ise 2009 programında yoğun bir şekilde yer alırken, 2015 programında hiç, 2018 programında ise daha az yer almıştır. Bununla birlikte programlarda “medya okuryazarlığı” ve “üretkenlik ve hesap verilebilirlik” becerilerin olmadığı 21. Yüzyıl becerilerinin için de gösterilen bu becerilerin programa eklenmesi gerektiği söylenebilir.

Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, karar verme ve girişimcilik becerileri önceki programlarda yer almadığı fakat sonraki programların (2005/2009, 2015 ve 2018) tamamında yer aldığı

görülmüştür. Bu bağlamda düşünüldüğünde söz konusu becerilerin son yıllarda bir ihtiyaç olarak belirlendiği ve bu becerilerin öğretimi konusuna önem verilmesi gerektiği söylenebilir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005/2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında değerlerin yer aldığı görülmektedir. Programlar boyutu ile incelendiğinde 2018 programının 22 değer ile en çok değere sahip program olduğu anlaşılmaktadır. 2015 programının 18 değeri ile en çok değere sahip ikinci program olduğu belirlenmiştir. Bu programları 15'er değer ile 2005/2009 ve 1998 programı, 12 değer ile 1995, 10 değer ile 1948, 9 değer ile 1968 ve 8 değer ile 1936 programlarının izlediği görülmektedir. 1926 programının ise 5 değer ile en az değer içeren program olduğu tespit edilmiştir. Yaşaroğlu'na (2018: 731) göre tüm programlar incelendiğinde 2005 yılı ve sonrasında geliştirilen programlarda giriş kısımlarında değer vurgusunun gittikçe arttığı görülmekte, bu da değerlere ve değerler eğitimi verilen önemin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Ona göre bu başlık aynı zamanda programın dayandığı temel yaklaşımı da göstermektedir. Bu çalışmada sırası ile 2018, 2015, 2005/2009 ve 1998 programları içerdikleri değer bakımından en çok değere sahip programlar olmuştur. Bu bağlamda Yaşaroğlu (2018) tarafından yapılan değerlendirme paralelinde bir sonuca ulaşıldığı söylenebilir.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerlere nicelik olarak bakıldığında; 2018, 2015, 2005/2009, 1998, 1995, 1948, 1968, 1936 ve 1926 programlarının en çok değer içeren en az değer içeren doğru sıralandığı görülmektedir. Bu sıralamada 1968 programı dışarıda tutulursa, 1926 programından 2018 programına doğru değerlerin programlarda yer alma durumunun artarak devam ettiği anlaşılmaktadır. Bunun sebeplerinden birinin toplumsal ihtiyaçlardan kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü 1926'dan günümüze Türkiye'de sosyal hayat köy ağırlıklı bir yaşamdan kent ağırlıklı yaşama dönüşmüştür. Işık'a (2005: 62) göre 1950-1980 dönemindeki kentleşme hareketlerini bir önceki dönemden ayıran en önemli fark, kentlerin doğal nüfus artışından çok kırsal alandan kentlere yönelik göçlerle büyümeleri olmuştur. Köylerden kentlere doğru olan bu göçün sosyal yaşamı değiştirdiği ve bazı ihtiyaçları da beraberinde ortaya çıkardığı bir gerçektir. Köy ağırlıklı yaşam için gelenek ve göreneklere bağlılık söz konusu olduğundan değerlerin bu yaşam içinde örtük bir anlayışla kazandırıldığı söylenebilir. Kent yaşamının ise köy yaşamına göre söz konusu gelenek ve göreneklere uzaklaştığı görülebilir. Bunun da değerler eğitimi olan ihtiyacı ortaya çıkardığı bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda değer eğitiminin örtük anlayıştan planlı programlı bir anlayışa geçtiği söylenebilir. Başka bir ifade ile değerler eğitiminin formal eğitim içerisinde verilmesi zorunlu hale gelmiştir. Tüm bunlar yıllar içerisinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerlerin hem sayısal hem de içerik olarak artmasında etkili olmuştur.

Bir diğer yandan hızla gelişen teknoloji ve küreselleşmenin sonucunda değerlerde bir azalma görülmektedir. Bu da değerler ve değerler eğitimi daha çok önem verilmesini zorunlu kılmaktadır. Tutkun'a (2010: 1000) göre Türk toplumu küreselleşirken, uluslar arası düzeyde var olmak için ve aynı zamanda kendi özünü ve değerlerini koruma yollarını keşfederek, yurttaşlarını yeni yüzyıla hazırlamalı ve bu nedenle tüm kurumlarda olduğu gibi, eğitim kurumlarının da eğitim programları yeniden tanımlanmalı ve planlamalıdır. Tüm bunlar gözönünde bulundurularak güncellenecek ya da yenilenecek programlarda değerlere verilen önem ve değerlerin bulunma düzeyindeki artış kaçınılmaz olmalıdır. Bu çalışmada da görüldüğü gibi yıllar bazında ele alındığında Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerlere verilen önem ve değerlerin sayısında artış olmuştur.

Sorumluluk, vatanseverlik ve yardımlaşma değerlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının tamamında yer aldığı tespit edilmiştir. Saygı değerinin 8 programda, dayanışma değerinin 7 programda, sevgi, yeniliğe açıklık, adalet, doğa sevgisi ve misafirperverlik değerlerinin 6 programda, hoşgörü, öz güven, paylaşma, dürüstlük, doğruluk ve estetik değerlerinin 4 programda, barış, sabır, bilimsellik ve merhamet değerlerinin 3 programda ve güven ve çalışkanlık değerlerinin 2 programda yer aldığı belirlenmiştir.

İlkokul Hayat Bilgisi dersi 1, 2. ve 3. sınıf öğretim programı kazanımlarının öğretim programı içerisinde yer alan “kök değerler” ile ilişkisinin nasıl, ne düzeyde ve temalar düzeyinde nasıl dağılım gösterdiğini belirlemeyi amaçlayan bir çalışmaya göre sınıflar düzeyinde kazanımlarla en fazla ilişkili olan kök değerler sorumluluk ve vatanseverlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Esemen, 2019). Bu çalışmada da sorumluluk ve vatanseverlik değerleri Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının hem tamamında yer almış hem de en çok yer alan değerler olmuştur.

Sorumluluk ve vatanseverlik değerlerinden sonra programlarda en çok yer alan değerlerin saygı, yardımlaşma, sevgi ve hoşgörü değerleri olduğu belirlenmiştir. Demir ve Demirhan İşcan’a (2007: 13) göre 2009 Hayat Bilgisi dersi kapsamında, her üç temada da (Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün, Bugün, Yarın) en çok yardımseverlik, vatanseverlik, sevgi, saygı, dürüstlük değerleri hem öğretim programındaki kazanımlarda hem de ders ve çalışma kitaplarında ele alınmıştır. Buna göre saygı, yardımlaşma ve sevgi değerleri ile ilgili olarak elde edilen bulgunun bu araştırma sonucuyla desteklendiği söylenebilir.

Bu çalışmada 1936 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, dayanışma, doğa sevgisi, misafirperverlik ve merhamet değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı (2018), 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında duyarlılık, sevgi ve sadakat değerlerinin yer aldığını, duyarlılık değeri ile coğrafi duyarlılık ve tarihi duyarlılık değerleri; sevgi değeri ile de doğa sevgisi, yurt sevgisi ve millet sevgisi değerlerinin vurgulandığını betimlemişlerdir. Sadece amaçlara odaklanan Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı’nın (2018) tespitleri ile programların geneline odaklanılan bu çalışmanın sonuçlarının desteklendiği görülebilir. Yine başka bir çalışmada 1936 hayat bilgisi programının hedeflerinde doğa sevgisi ve milli değerlerin vurgulandığı ve sadece bu iki değer vurgulandığı belirtilmiştir (Yaşaroğlu, 2018).

Bu çalışmada 1948 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, yeniliğe açıklık, dayanışma, doğa sevgisi, sabır, paylaşma ve misafirperverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı (2018), 1948 İlkokul Programı hayat bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk, yardımseverlik ve duyarlılık değerlerinin yer aldığını ve bununla birlikte sevgi değerinin alt değerleri olarak insan sevgisi, vatan sevgisi ve millet sevgisinin de yer aldığını belirtmişlerdir. Programların geneline odaklanılan bu çalışmada, Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı’nın (2018) tespitlerinden sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik ve duyarlılık (paylaşma) değerleri ile benzer olduğu anlaşılabılır.

1968 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, yeniliğe açıklık, adalet, bilimsellik ve estetik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı (2018) 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, dayanışma, sorumluluk, saygı, demokrasi, dürüstlük/doğruluk, dayanışma, fedakârlık ve çalışkanlık değerleri yer aldığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte sevgi ve saygı değerlerinin alt değerleri olduğunu

sevgi değerinin alt değerleri doğa sevgisi, millet sevgisi, aile sevgisi, vatan sevgisi ve insan sevgisi değerleri; saygı değerinin alt değerleri ise Türk büyüklerine ve yaptıklarına saygı ve bireylere saygı değerlerinde yer aldığını belirtmişlerdir. Programların geneline odaklanılan bu çalışmada, Karasu Avcı ve Kayabaşı'nın (2018) tespitlerinden sevgi, saygı, sorumluluk, dayanışma (yardımseverlik) vatanseverlik, demokrasi (adalet) değerleri ile benzer olduğu anlaşılabilir. Yaşaroğlu (2018), 1968 programının içeriğinde de sevgi, saygı, yardımlaşma değerlerinin olduğunu tespit etmiştir.

1995 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, yeniliğe açıklık, adalet, dayanışma, doğruluk, bilimsellik, misafirperverlik ve güven değerlerinin olduğu bulgulanmıştır.

1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, hoşgörü, yeniliğe açıklık, adalet, öz güven, dayanışma, doğa sevgisi, paylaşma, dürüstlük, estetik ve misafirperverlik değerlerinin olduğu bulgulanmıştır. Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı (2018) 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, bağımsızlık, duyarlılık, saygı, güven, dayanışma, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, demokrasi ve sorumluluk değerleri yer almaktadır. Sevgi, duyarlılık, saygı ve güven değerlerinin yer aldığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte sevgi değerinin alt değerleri millet sevgisi ve Atatürk sevgisi, duyarlılık değerinin alt değerleri kültürel değerlere duyarlılık, ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık ve doğal çevreye duyarlılık, saygı değerinin alt değeri Atatürk'e saygı; güven değerinin alt değeri ise özgüvendir olduğunu belirtmişlerdir. Programların geneline odaklanılan bu çalışmada, Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı'nın (2018) tespitlerinden sevgi, duyarlılık (paylaşma), saygı, güven, dayanışma, demokrasi (adalet, vatanseverlik), sorumluluk (çalışkanlık) değerleri ile benzer olduğu anlaşılabilir. Yine başka bir çalışmada Yaşaroğlu (2018), 1998 programında da üniteler olmakla beraber, ilk defa hedef davranışlar yer almaktadır. Yine bu hedef davranışlarda sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma, sorumluluk, işbirliği değerlerinin işlendiği görülmektedir. Yaşaroğlu'nun (2018) tespit ettiği değerlerin tamamının bu çalışmada da tespit edildiği görülmüştür.

2005/2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, hoşgörü, yeniliğe açıklık, adalet, öz güven, dayanışma, barış, sabır, dürüstlük, doğruluk, bilimsellik değerleri bulgulanmıştır.

2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, hoşgörü, adalet, öz güven, dayanışma, doğa sevgisi, barış, paylaşma, dürüstlük, doğruluk, estetik, misafirperverlik, çalışkanlık değerleri bulgulanmıştır. Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı (2018) 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, duyarlılık, millî-manevi ve insani değerlere önem verme, temizlik, sorumluluk ve bilimsellik değerlerinin var olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte sevgi değerinin aile sevgisi ve doğa sevgisi alt değerleri, duyarlılık değerinin alt değeri ise aile birliğine önem verme değeri olduğunu söylemişlerdir. Programların geneline odaklanılan bu çalışmada, Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı'nın (2018) tespitlerinden sevgi, doğa sevgisi, duyarlılık (paylaşma) ve sorumluluk değerleri ile benzer olduğu anlaşılabilir.

2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında sorumluluk, vatanseverlik, saygı, yardımlaşma, sevgi, hoşgörü, yeniliğe açıklık, adalet, öz güven, dayanışma, doğa sevgisi, barış, sabır, paylaşma, dürüstlük, doğruluk, estetik, misafirperverlik, merhamet, güven, çalışkanlık değerleri bulgulanmıştır. Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı (2018), 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında

genel olarak ailevi değerler, toplumsal değerler, millî, manevi ve insani değerler, sorumluluk, duyarlılık ve sevgi değerlerinin var olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte ailevi değerlerin aile sevgisi ve aile birliğine önem verme şeklinde alt değerleri bulunduğunu, duyarlılık değerinin tarihi değerlere duyarlılık, kültürel değerlere duyarlılık ve doğaya/çevreye duyarlılık olarak üç alt değeri olduğunu belirtmişlerdir. Programların geneline odaklanılan bu çalışmada, Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı'nın (2018) tespitlerinden sorumluluk, sevgi, ailevi değerler, toplumsal değerler, millî ve manevi değerleri ile benzer olduğu anlaşılabilir. MEB'e (2015) göre 2015 İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğruluk, dürüstlük, estetik, güven, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, öz güven, paylaşma, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımlaşma değerlerinin kazandırılması amaçlanmıştır, şeklinde ifade edilerek bu değerlerin program geliştirme sürecinin başından beri dikkate alınmış olduğu belirtilmiştir. Amaçlarında yer alan bu değerlerin içerik olarak kazanımlarda da olduğu tespit edilmiştir.

Hoşgörü, öz güven, barış, paylaşma, dürüstlük, doğruluk, estetik ve çalışkanlık değerlerinin 1998 yılından sonraki programlarda yer aldığı fakat önceki programlarda yer almadığı tespit edilmiştir. Söz konusu değerlerin 1998 programları ile yer almaya başlaması yukarıda da ifade edilen değerlere duyulan ihtiyacın göstergeleri olabilir. Kişisel ve toplumsal yaşamda hoşgörünün, barışın ve paylaşmanın azalması, doğruluk ve dürüstlük düsturunun kaybolmaya yüz tutması, geçmişe oranla daha çok çalışkan olunma zorunluğu, kendini ve toplumu geliştirmede estetiğin göz ardı edilmemesi gerekliliği ve her şeyin kendine olan güvenle başlayacak olması; hoşgörü, öz güven, barış, paylaşma, dürüstlük, doğruluk, estetik ve çalışkanlık değerlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer almasını zorunlu kıldığı söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceriler boyutuyla en yoğun programın 2005/2009 programı olduğu, bu programı 2018, 1998, 2015, 1948, 1995, 1936, 1926 programlarının izlediği ve en az beceri yoğunluğunun 1968 programında olduğu tespit edilmiştir.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında değerler boyutuyla en yoğun programın 2018 programı olduğu, bu programı 2015, 2005/2009, 1998, 1995, 1948, 1968, 1936 programlarının izlediği ve en az değer yoğunluğunun 1926 programında olduğu görülmektedir. 1968 programı hariç tutulduğunda her bir programda değerlerin bir önceki programa göre artırıldığı (1998 ve 2005/2009 eşit yoğunlukta) söylenebilir.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında beceri, değer ve kavram boyutları birlikte ele alındığında en yoğun programın 2005/2009 programı olduğu, bu programı 2018, 1998, 2015, 1948, 1995, 1926, 1936 programlarının izlediği ve en az yoğunluğun 1968 programında olduğu tespit edilmiştir.

Genel bir bakış açısıyla özetlenecek olursa Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında becerilerin sayısal olarak 19 ile 27 arasında değiştiği ve programlarda ortalama 22 becerinin yer aldığı, değerlerin sayısal olarak 5 ile 21 arasında değiştiği ve programlarda ortalama 12 değer yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler ve becerilerin yıllar geçtikçe programlarda yer alma durumunda artış olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

1. Bu araştırmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında ortalama 22 becerinin ve 12 değer yer aldığı görülmektedir. Bundan sonra Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları geliştirilirken bu ortalamalar dikkate alınabilir. Böylece beceri ve değer yoğunluğunun öğrencilerin düzeylerine uygun olmasını sağlamada bir başka ölçüt olarak değerlendirilebilir.

2. Bu çalışmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında 21. yüzyıl becerilerinden çoğunun yer aldığı fakat “medya okuryazarlığı” ve “üretkenlik ve hesap verilebilirlik” becerilerin olmadığı tespit edildi. Hayat Bilgisi Dersi Program geliştirmelerinde bu durumun dikkate alınması önerilebilir.

5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımları ile ilişkili “beceriler” ve “değerler” Hayat Bilgisi ders kitaplarında nasıl ve ne düzeyde yer aldığı araştırılabilir.

6. Bu çalışmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları incelenmiştir. Yapılacak olan başka çalışmalarda ilkökul derslerinin (Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik vb.) öğretim programları da incelenebilir.

7. Araştırmacılardan ilki aynı zamanda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Tez konusu çerçevesinde hem güncel hem de geçmişteki ilkökul öğretim programlarının lisans eğitiminde verilmesinin gerekliliğine inanmıştır. Bu bağlamda hem güncel hem de geçmiş ilkökul öğretim programlarının öğretmen yetiştirme sürecinde verilmesini önermektedir.

Kaynakça

- Akçay, H., Kapıcı, H. (2016). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Temel Beceriler. Semra Güven ve Selahattin Kaymakçı (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (112-131). Ankara: Pegem Akademi
- Akyürek Tay, B., Baş, M. (2017). Cumhuriyet'ten Günümüze Hayat Bilgisi Öğretim Programlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. Bayram Tay (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi Etkinlik Örnekleriyle* içinde (46-73). Ankara: Yargı
- Ata, B. (1998). John Dewey ve Türkiye'de ilköğretimde tarih öğretimi (1923-1930). *Atatürk'ün Cumhuriyetin İlanından Sonraki Hedefleri Sempozyumunda Sunulan Bildiri*, Kocaeli, Haziran
- Atik, S., Aykaç, N. (2019). Hayat Bilgisi öğretim programlarının değerlendirilmesi (1926-2018). *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(4), 708-722.
- Baysal, N.Z. (2015). Hayat Bilgisi Öğretimi. Mehmet Gültekin (Ed.). *Hayat Bilgisi dersinde beceri öğretimi* içinde (216-248), Ankara: Nobel Akademik.
- Bektaş, M., Sellum, F. S. ve Polat, D. (2019). 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın 21. Yüzyıl Öğrenme ve Yenilikçilik Becerileri Açısından İncelenmesi.
- Bölük, E. (2018). *Çizgi filmlerde yer alan değerlerin ilkökul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan*
- Çaylak, A. (2020). İlk Askeri Darbe ve Bürokratik Vesayet Kurumsallaşması. Muhittin Ataman (Ed.), *Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi* içinde (72-86), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Demir, K., Demirhan İşcan, C. (2007). Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. *1. Ulusal İlköğretim Kongresi*, 15(17), 1-15.
- Demirel, A. (2020). Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi. Muhittin Ataman (Ed.), *Tek Parti Döneminde Türkiye* içinde (26-47). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Demirel Balık, Z. (2016). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki değerler bağlamında Hayat Bilgisi ders kitapları ile yüz temel eser listesindeki ulusal masalların karşılaştırılması* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Demirel, Ö. (1992). Türkiye'de Program Geliştirme Uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 27-43.
- Doğan, S. (2010). Öğretmenlerin 2005 yılı ilköğretim programına yönelik tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 2019-2050.
- Ekmen, M. ve demir, M.K. (2019). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 2019(77), 35-57.
- Erbil, B. A., Doğan, B. (2019). İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı İçin Öğretmenlerin Görüşlerine
- Esemen, A., Sadioğlu, Ö. (2019). 2018 Tarihinde Yenilenen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Ulusal Değerler. *Academy Journal of Educational Sciences*, 3(1), 14-27.
- Esemen, A. (2019). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımlarının kök değerler ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 16-29.
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat Bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gözütok, D. (Tarihsiz). Cumhuriyet İlanından 2013'e Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları. Cumhuriyet'in İlanından 2013'e Öğretim Programlarının Analizi içinde (1-23). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Güleryüz, H. (2008). Hayat Bilgisi Öğretimi ve Programları. *Hayat Bilgisi Öğretimi Ve Programı* içinde (71-244). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2018). Öğretmen Yetiştirmede Beceri Yaklaşımı. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Gündoğan, A. (2017). 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Sosyal Beceriler Bağlamında İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 437-456.
- Güven, S. (2013). İlköğretim ders programlarının öğrenciye kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 355-374.
- Işık, Ş. (2005). Türkiye'de kentleşme ve kentleşme modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 57-71.

- Karakuş, C. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Programı (2018) Kazanımlarının Yaşam Becerileri Yönünden İncelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-25.
- Karasu Avcı, E., Ketenoğlu Kayabaşı Z. E. (2018). Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçlarındaki değerlerin içerik analizi (1936-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 27-56.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları*
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak analiz. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.
- Kocaoluk, F., Kocaoluk, M.Ş. (2000). *İlköğretim Okulu Programı 1-5 Sınıfların Yıllık, Ünite Ve Günlük Plan Örnekleri*. İstanbul: Kocaoluk.
- Koç, E. S. (2020). Yaşam Becerilerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında Yer Alma Durumu. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 605-624.
- Kurt, Ö. (2019). *6-10 Yaş Çocuk Öykü Kitaplarının Meb 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Bulunan Değerler Yönünden İncelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Küçük, F. (2016). *Birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki özgüven, yardımseverlik ve yeniliğe açıklık değerlerini kazanma düzeyleri* (Master's thesis, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Lickona, T. (1992). *Educating For Character (How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility)*. New York: Bantam Books.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1926). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1936). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1948). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1968). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1998). *Hayat Bilgisi dersi (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). *Hayat Bilgisi dersi (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2015). İlkokul ve Hayat Bilgisi dersi öğretim programı. (1, 2 ve 3. Sınıflar) öğretim programı. <https://tkb.meb.gov.tr> adresinden 01.12.2016 tarihinde ulaşıldı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr> adresinden 21.03.2020 tarihinde ulaşıldı.
- Merriam, S., B. (2013). *Nitel Araştırma Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Selahattin Turan (Çev.), Ankara: Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage.
- Mızıkacı, F., Alkın Şahin, S. (tarihsiz). 1998 İlköğretim Programı. Dilek Gözütok vd. (Ed.), *Cumhuriyet'in İlanından 2013'e Öğretim Programlarının Analizi* içinde (167-207) Ankara: Yargı Yayınevi.
- Narin, D. (2015). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programı'nın vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Narman, B. (2011). *İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programında Yer Alan Duyuşsal Kavramların Gelişim, Program ve Beceri Açısından İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Neuman, W. L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Harlow: Pearson
- Özer, M., Aktaş, B. Ç. (2019). Değerler Eğitimi Devamlılığı: Okul Öncesi Eğitim Programından Hayat Bilgisi Öğretim Programına. *İlköğretim Online*, 18(1).

- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, D. (2021). Controversial issues: A mixed study with middle school students. *Participatory Educational Research*,9(4), 1-18.
- Öztürk, T. (2015). Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki temel becerileri kazanmalarına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181)
- Saldana, J. (2022). *Nitel Araştırmalar İçin Kodlama El Kitabı*. Aysel Tüfekçi ve Süleyman Nihat Şad (Çev.), Ankara: Pegem Akademi.
- Sıcak, A., Eker, C. (2016). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımlarının öz düzenleme becerileri açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi. *Journal of International SocialResearch*, 2(8), 402-410.
- Şimşek, N. (2010). 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’na Önceki Programlarla Karşılaştırmalı Bir Bakış. Nurdan Baydal (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (50-66). İstanbul: Lisans.
- Tay, B., Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 341-374.
- Tay, B., Baş, M. (2015). Çok kültürlü eğitim anlayışı temelli öğrenme-öğretme yaklaşımı. *Etkinlik Örnekleriyle Güncel Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları-III*, 61-95.
- Tay, B. (2017). Hayat Bilgisi: Hayatın bilgisi. Bayram Tay (Ed.), *Etkinlik Örnekleriyle Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (1-39). Ankara: Pegem.
- Temiz, N. (2019). İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi 2018 Yılı Öğretim Programının Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 147-154.
- Tutkun, Ö. F. (2010). 21. yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 993-1016.
- Ulubey, Ö., Türe, E. (tarihsiz). 1936 İlkokul Programı. Dilek Gözütok vd.(Ed.), *Cumhuriyet’in İlanından 2013’e Öğretim Programlarının Analizi* içinde (73-100). Ankara: Yargı.
- Ütkür, N. (2018). 2009 ve 2015 Hayat Bilgisi öğretim programlarının sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle karşılaştırılması. *Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, (28).
- Yaşaroğlu, C. (2013). Hayat Bilgisi dersi kazanımlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(7).
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim programlarında değerler: Hayat Bilgisi dersi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 725-733.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlere Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Wach, E., Ward, R. (2013). Learning About Qualitative Document Analysis. *Ids Practice Paper In Brief*, 13, 1-10.

BİYOGRAFİK NOTLAR

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazar 1: %40

Yazar 2: %30

Yazar 3: %30

Çatışma Beyanı

Tüm yazarlar bu araştırmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.